

ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ДЕБІТОРСЬКОЮ ЗАБОРГОВАНІСТЮ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Селюженко В.П. здоб. ОС «магістр»

Науковий керівник – канд. екон. наук, доц. **М.О. Євдокімова**
Державний біотехнологічний університет

Дебіторська заборгованість виступає важливим джерелом формування фінансів на підприємстві, а також впливає на діяльність кожної підпорядкованої структури за способами розрахунків та платежів. Для економічної безпеки і стабільності діяльності підприємства є актуальною тема дослідження та виявлення шляхів управління дебіторською заборгованістю.

Згідно із П(С)БО під дебіторською заборгованістю варто розглядати суму активів, яка відображає обсяг заборгованості перед тим чи іншим суб'єктом господарювання. Лисенко О.О. визначає, що дебіторська заборгованість – це актив, що відображає право однієї сторони на отримання заборгованих коштів у іншої сторони. Пилипенко Л.І. трактує дебіторську заборгованість як фінансовий актив, який відображає право підприємства отримати відповідну суму коштів або цінних паперів від інших суб'єктів господарювання чи фізичних осіб. Швед О.О. визначає дебіторську заборгованість як позику підприємства контрагенту, яка видається на безвідсотковій основі. Білозерцев В. В. – дебіторська заборгованість – це результат господарської операції у грошовому вираженні, який відображає заборгованість однієї сторони перед іншою і зазначений в активі балансу. [1] Проаналізувавши різні підходи до тлумачення поняття дебіторської заборгованості підприємства, бачимо, що вони цілісно взаємодоповнюються один одному.

Дебіторську заборгованість можна розглядати з позитивного і негативного боків. З позитивного вона є активом для підприємства і в подальшому має можливість вплинути на ймовірне отримання прибутку, але в процесі фінансово-господарської діяльності підприємства можливість погашення дебіторської заборгованості може збільшуватися або зменшуватися, тоді така заборгованість приймає негативну сторону. Збільшення дебіторської заборгованості – це означає вилучення коштів з обігу підприємства, відсутність грошових коштів на конкретний термін часу та можливість отримати статус сумнівної та взагалі безнадійної заборгованості. [2]

Управління дебіторською заборгованістю розподіляється між фінансовою, комерційною, юридичною службами, відділом

економічної безпеки, бухгалтерією підприємства так: фінансова служба відповідає за інформаційну та аналітичну підтримку, контроль над виконанням умов угод; комерційна служба – за здійснення продажу та своєчасне надходження грошових коштів за продукцію; юридичний відділ – за підготовку договорів, супроводження претензійної роботи; відділ економічної безпеки – за контроль надійності контрагентів, стягнення заборгованості; бухгалтерія – за своєчасне відображення завершених угод, звірку з контрагентами, підтвердження взаємних розрахунків.

Основними умовами впровадження ефективного управління дебіторською заборгованістю мають стати забезпечення безперервної роботи підприємства; зниження обсягів вільних поточних активів, і, як наслідок, зниження витрат на їх фінансування; прискорення обігу оборотних активів; максимізація прибутку підприємства за збереження ліквідності; підвищення рівня фінансової безпеки підприємства [3].

Для ефективного управління дебіторською заборгованістю здійснюють процес планування. Під час складання річного бюджету встановлюється допустимий рівень дебіторської заборгованості, виходячи зі статистики роботи підприємства, а також рентабельності продажів і фінансових можливостей підприємства. Після планування проводять оперативні роботи, регулярно досліджують й аналізують виконання регламентів і домовленостей, перевіряють основні показники, оцінюють вплив поточної та прогнозованої заборгованості на фінансову стійкість підприємства.

Основою під час управління дебіторською заборгованістю є високий контроль над фінансами підприємства, щоб досягнути зменшення ризиків збитку від списання безнадійних боргів та дефіцитом грошових коштів та їх еквівалентів, а також мінімізації втрат від знецінення суми заборгованості. Одним зі шляхів управління дебіторською заборгованістю може виступати перебудова управління через маркетинг в умовах несплати платежів боржниками, зміст якої полягає у максимізації прибутку підприємства шляхом формування та інкасації дебіторської заборгованості. Інкасація допомагає контролювати ефективність та своєчасність погашення дебіторської заборгованості [4].

У процесі управління дебіторською заборгованістю необхідним є саме етап її реструктуризації, але у разі проведення її не лише на рівні внутрішніх фінансових заходів для уникнення банкрутства, а й під час виявлення найменшої частки кризи, яка пов'язана зі зниженням рівня абсолютної платоспроможності та виникненням потреби у залученні додаткових коштів для здійснення поточних платежів.

Методи управління дебіторською заборгованістю можна класифікувати за різними напрямками. Так, за економічного напрямку застосовують штрафні санкції за прострочення платежу, призупинення постачання товару чи передачу майна (майнових прав) під заставу. Юридичний метод полягає у подачі позову до суду чи претензійній роботі. Такі методи, як психологічний та фізичний, впливають безпосередньо на особу-боржника, а саме проявляються у нагадуванні останньому у формі електронного листа, факсу, поштою про заборгованість чи навіть розповсюдження серед інших постачальників, а також арешті майна [5].

Найбільш дієвими нині у процесі управління та контролю дебіторської заборгованості є надання особам-боржникам знижки за зменшення строку її погашення, адже це допомагає створити стимул, щоб рахунки сплачувалися відповідно до встановлених строків. У нашій країні на підприємствах цей метод ще не набув широкого застосування, але досвід зарубіжних країн доводить, що він є ефективним і вигідним.

Правильний підхід до управління дебіторською заборгованістю надає підприємству певні вказівки щодо підвищення рівня ліквідності та платоспроможності, а також виступає інструментом скорочення ризиків фінансово-господарської діяльності суб'єкта господарювання, що є основою для забезпечення ефективної та фінансово стабільної діяльності та довгострокових перспектив розвитку.

Інформаційні джерела

1. Лазик І., Віблий П., Коць О. Особливості управління дебіторською заборгованістю підприємства галицький економічний вісник URL: https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu galician economik journal, no 1 (74) 2022.
2. Костюнік О.В., Сторожук В.В. Управління дебіторською та кредиторською заборгованістю на підприємствах/ Науковий вісник Херсонського державного університету, серія Економічні науки Випуск 27. Частина
3. 2017. С.113-116. 3. Пінчук Т.А. Організаційно-методичні проблеми обліку дебіторської заборгованості в системі управління підприємством / Ефективна економіка. 2014. № 10. С. 36–41.
4. Польова О.Л. Принципи управління дебіторською заборгованістю аграрних підприємств на регіональному рівні / Науковий вісник ВДАУ. 2010. № 5. С. 290-294.
5. Єригіна І.О. Проблема управління дебіторською заборгованістю підприємства та шляхи її вирішення Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана. «Облік та аудит». Серія «Економічні науки.